

't TONGERS OMMETJE

Wij, de groenvrijwilligers van het domein, hebben voor u een wandeling uitgezet, 't Tongers Ommetje. We zijn daarbij over de (voorlopige?) grenzen van het domein gestapt maar blijven binnen de grenzen van echte barrières; zodat een rustige wandeling, van zo'n 3 km of ca 45 minuten, verzekerd is.

Alvorens de wandeling te starten willen wij u natuurlijk eerst even laten weten wie we zijn en waarom we hier actief zijn. Deze inleiding kunt u dus op uw gemak lezen terwijl u in de Gasterij "In 't Ven" van uw kopje koffie of thee geniet.

OPRICHTING

De Stichting Groendomein Wasven is op 16 april 2005 opgericht als opvolger van de actiegroep "De Beuk Erin". De actiegroep die zich beijverde om de beukenlaan in het gebied te redden.

DOEL

De Stichting heeft zich als doel gesteld, om het gehele Domein Wasven als natuurparel te behouden. Maar dat niet alleen, ook de duurzame ontwikkeling van het gebied, met aandacht voor een ecologisch evenwicht in de natuur én aandacht voor de cultuurhistorie is in ons vaandel geschreven.

GESCHIEDENIS

De geschiedenis van het gebied gaat terug tot de 14e eeuw; waarin een pionier de dappere stap zette om de heide te gaan ontginnen. Een ontginningsboerderij als start dus. Later werd het een stenen huis en nog later een kasteel en tenslotte in het begin van de 19^e eeuw werd het kasteel 't Hoffken gebouwd en bewoond door de Familie Smits van Eckart.

In de 20er-jaren van de vorige eeuw kocht Philips kasteel en omliggende gronden. Door de economisch moeilijke jaren daarna werd het kasteel verwaarloosd en de erbij gelegen boerderij brandde af. Pas tegen 1940 ging het beter en bouwde Philips de boerderij waarin u nu vertoeft. Later is de boerderij in handen gekomen van de gemeente Eindhoven.

REALISATIE EN WERKWIJZE

De Stichting heeft de boerderij met het erf eind 2006 van de gemeente gekocht om als basis te dienen voor de realisatie van de doelstelling: behoud en ontwikkeling van het domein in duurzame zin. Om dit ook daadwerkelijk te kunnen realiseren heeft de Stichting de samenwerking gezocht met de Stichting Lunet (v/h Meare) die zich ontfermt over verstandelijk beperkten. Met aan de ene kant het oogmerk om de verstandelijk beperkten in de gewone maatschappij een zinvolle dagbesteding te geven en aan de andere kant om het geheel financieel gezond te kunnen exploiteren. In verband met dit laatste is ook de Stichting Gasterij "In 't Ven" in het leven geroepen.

De Stichting Lunet exploiteert in deze boerderij een bakkerij, een koffiebranderij en een winkeltje en de mensen helpen mee in de Gasterij; waar voor de inwendige mens zorg wordt gedragen.

ACTIVITEITEN

Onze Stichting heeft de beschikking over vier activiteitenruimten: boven in de boerderij de kinder-studio en de multi-mediaruimte en op de binnenplaats in de schop de groenwerkplaats en daarnaast het bakhuisje.

In die activiteitenruimten willen wij kindergroepen (binnen- en buitenschools) maar ook volwassenen (in privé of werkverband) actief kennis laten maken met het Groendomein Wasven, de waardevolle natuurelementen daarin en met de historie ervan.

Een van de activiteiten die we tot nu toe ontwikkelden, is deze wandeling.

Zoals u zult zien is nog niet alles op de route klaar zoals in de tekst vermeld. Maar dat komt dan nog.

De wandeling vangt aan op de binnenplaats. Daar komt u bij het naar buiten stappen op het terras; waar het al bij redelijk weer heerlijk toeven is.

Links vóór u ziet u het bakhuisje, waarin we bij diverse gelegenheden op een ouderwets ambachtelijke wijze brood, broodjes, koekjes e.d. gaan bakken.

Rechts vóór u de schop (oude benaming voor een open schuur), waarin allerlei activiteiten worden ontwikkeld die met de natuur van het gebied te maken hebben.

Tussen de schop en het bakhuisje ziet u, met haagjes uitgezet, in de contouren van de oude afgebrande boerderij, de kinderspeelplaats als zandbak, met de bij een boerderij passend speeltuig.

Daarachter, eveneens met haagjes uitgezet, de contouren van het laatste kasteel dat daar heeft gestaan. In die speelplaats kunnen de kinderen op het grastapijt spelen alsof ze in een kasteel zijn.

Kasteel 't Hof

U loopt dan tussen onze (natuurlijke!) fietsenstallingen door en begint aan de wandeling.

Waarbij wij u van alles vertellen over wat u te zien krijgt maar ook het een en ander over de historie. Wij hopen dat u met veel plezier en interesse deze wandeling maakt.

ROUTESBESCHRIJVING

1. Op de splitsing bij het fietspad rechts en meteen daarna links de beukenlaan in.

De beukenlaan is door de actiegroep "De Beuk Erin" in de jaren 1998-2005 van de ondergang gered. Bijna alle oude beuken, we praten dan over bomen die al meer dan 150 jaar oud zijn, waren op sterven na dood. Met maar liefst 31 nieuwe beuken, die zo rond de 25 jaar oud waren, en een intense bewerking van de ondergrond, waardoor een nieuw ecologisch evenwicht is gevormd, is de laan voor de toekomst behouden.

Samen met zo'n 500 schoolkinderen van enkele scholen in de buurt, is de onderbegroeiing van de beuken aangelegd en is ook de *ril* tussen laan en akker gevormd. Een ril is een in rij gestapeld dood hout dat dienst doet als schuilplaats en nestgelegenheid voor klein wild en voor vogels en in dit geval ook om het wegwaaien van het beukenblad dat nodig is voor dat ecologisch evenwicht te voorkomen. De jonge en de oude beuken moeten nu samen

verder groeien om ons Tongelre een mooi plekje te blijven bieden en in het belang van ons als mens.

Want zonder bomen is er geen leven voor de mens; zo simpel is dat.

Halverwege de laan ligt rechts de laatste omgezaagde zieke beuk, die nu dienst doet als speelplek voor de jeugd. In 2006 is een gedichtenwedstrijd rond deze boom gehouden en het winnende gedicht van twee schoolkinderen is op een bord bij de boom geplaatst.

Helaas is het geen complete beukenlaan omdat er vroeger ook wat eiken zijn geplant; maar ook dat zijn mooie bomen.

Aan het begin en het einde van de laan zijn borden geplaatst met de historische informatie.

Overigens: de laan was in het verleden slechts een klein onderdeel van een kilometers lange laan die tot in Woensel doorliep.

2. *Einde van de laan links op de stoep.*

U loopt nu om de ***bolakker*** heen. De bolakker ontleent zijn naam aan het bolvormig grondprofiel. Eeuwenlang werd er bemest met een mengsel van potstalmest en heideplaggen. De onverteerbare resten hoogden de akker steeds meer op, met hoogteverschillen van soms wel twee meter ten opzichte van het omringende land. De akker werd vanuit het midden cirkelgewijs bemest. Aan de randen waar de paden gelegen waren, werden minder mest en heideplaggen opgebracht. Zo ontstond door de eeuwen heen het bolvormig akkerprofiel. De ontginningsboerderij vroeger, was vooral een schapenhouderij. Als tegen de winter de schapen van de heide naar de potstal gingen werden in die stal heideplaggen gelegd, waarop de schapen hun mest kwijt konden. Zodra in het voorjaar de schapen weer de heide op gingen werd de potstal uitgemest en de mest uitgestrooid over de akkers.

3. *Om de bolakker heen linksaf de Celebeslaan in*

Tussen de bolakker en de weg zal binnenkort een gevarieerde begroeiing worden geplant; waartussen oude telefoonpalen met draden rustgelegenheid moeten gaan bieden aan zwaluwen.

U loopt in de richting van de Philipsboerderij en mag hier genieten van het rustieke dat deze boerderij uitstraalt. Hij is, hoewel niet zo oud, gebouwd in de stijl van de aloude Kempische langgevelboerderij wat inhoudt dat de dakconstructie niet op de muren rust maar op palen die in

het inwendige staan. De verhouding riet en stenen op het dak gaf in het verleden vaak aan hoe rijk de boer was: hoe meer stenen, des te rijker was hij. In die tijden was rietdekken een stuk goedkoper dan pannendekken.

Dichterbij gekomen kunt u in de muurankers zien dat de boerderij in 1941 is gereed gekomen; tussen de muurankers ziet u een gevelsteen met een beeltenis van het laatste kasteel.

4. Voordat we bij de boerderij zijn, de weg oversteken en rechtsaf het fietspad op

Links ziet u een verzameling dieren in de wei. Geen echte kinderboerderij en toch al een geliefde plek voor oma's en opa's om met de kleinkinderen de beestjes te gaan voeren.

Wat wel een gevaar inhoudt: er komt teveel voer en dat lokt ongedierte en kauwen. Dus beperken graag!

5. Einde fietspad links en meteen links het bospaadje op

Via dit pad komt u bij een rijtje van 6 eiken links aan het pad. Deze eiken stonden tot in de jaren '60 van de vorige eeuw langs de Koudenhovenseweg. Die sindsdien is doorstoken door de weg naar Helmond (Eisenhowerlaan) en aansluit op de toen aangelegde Van Oldenbarneveltlaan.

6. Tussen de 2^e en 3^e eik door en via het poortje het weiland in.

Het pad geeft direct een mooi zicht op de boerderij en meandert een beetje door het weiland; dat in het voorjaar en de zomer vol staat met een keur aan bloemen. Waar de vlinders en de bijen zich tegoed aan kunnen doen en waar de mens ten volle kan genieten van de kleurenpracht. We moeten er nu nog even op wachten maar we noemen als zijnde de ingezaaide bloemen alvast: phacelia, koolzaad, **korenbloemen** e.d.. Doordat dit weiland slechts een enkele keer per jaar wordt gemaaid, verwachten wij dat hierin ook andere bloemen zich zullen gaan thuis voelen. Als u ze ziet houden wij ons voor uw ontdekking graag aanbevolen. 's Zomers zullen hier veel rupsen en vlinders te vinden zijn; 's winters worden de zaden gegeten door vinken, kepen, groenlingen, rietgorzen en soms ook door kneuen. De torenvalk komt elke dag even langs om muizen te vangen.

De rand van het weiland rechts van u zal binnen afzienbare tijd worden beplant met een variatie aan struiken; waarmee het verkeerslawaaï van de Eisenhowerlaan wordt gedempt en de natuur hier weer een beetje mooier zal worden.

7. Aan de andere kant van het weiland door het poortje heen het bos in.

U loopt hier door een stukje van de oorspronkelijke Hoge Heide (waarop we straks nog terugkomen). Op die heide ziet u even verderop een rechthoek die er wat uitspringt.

In de jaren vóór 1830 lag hier het Joodse kerkhof; de grond behoorde ook aan de "Joodsche Gemeente". Nadien woonden er nog maar weinig mensen van het Joodse geloof in Tongelre e.o.

In een gemeenteverslag van 1924 wordt het kerkhof nog genoemd; met de vermelding dat er niet meer begraven wordt.

In 1943 werden door de Duitse bezetters de Israëliische begraafplaatsen ontbonden verklaard en schreven B&W "op de begraafplaats van de Ned. Isr. Gemeente Karpendonk zijn geen graven aangetroffen. Tot voor kort waren er wel grafstenen aanwezig."

In 1950 schreef M. J. v.d. Berg: "Alle grafzerken zijn verdwenen, maar dit verlaten en vergeten kerkhofje is, vreemd genoeg, de oudste herinnering aan de opkomst en ontwikkeling der Joodse gemeente binnen groot-Eindhoven."

8. Vóór het kerkhofveld links aanhouden en daarna schuin over het weiland het pad volgen

U loopt nu even in de richting van de Celebeslaan en gaat dan tussen twee eiken door rechtsaf en blijft zodoende in het bos. Een bos dat hier een heel gevarieerd loofbos is met o.a. berken, eiken, elzen, vlier en vuilboom met een onderbegroeiing van braam, brandnetel en salomonszegel. Een dergelijk bos is een zeer aantrekkelijk leefgebied voor vogels van allerlei pluimage. 's Zomers broeden er o.a. zwartkop, koolmees, pimpelmees, staartmees, winterkoningkje en heggemus. We kunnen er verder aantreffen : vlaamse gaaien, zanglijster, merel, grote bonte specht, boomklever en boomkruiper en 's nachts (maar dan mag u er niet wandelen!) de bosuilen. Elk voor zich vinden ze er nestgelegenheid en het voedsel dat het beste bij ze past: insecten houden zich in verschillende soorten bomen op en ook de vruchten van de bomen werken mee aan die variatie. Alles beter dan een eentonig bos!

9. In het bos rechts aanhouden en pad volgen

Links ligt een weilandje met daarin een laagte. Daar stroomde vroeger de Karpendonkse Loop. Als u even verder doorgelopen bent steekt u met een bruggetje een van de vroegere stroompjes van deze loop over en gaat u meteen daarna links op de hoogte erlangs. In de plannen voor dit gebied wordt beoogd deze Karpendonkse Loop weer zichtbaar te maken in het landschap. Het bruggetje zal daarbij ook een echte functie als brug kunnen krijgen.

10. Bij een splitsing in het pad rechts aanhouden

Als u goed zit, loopt u nu een verhoging in het landschap op. Vanaf deze verhoging hebt u zicht op de plek waar vroeger het Wasven gelegen was. Een laagte in de Hoge Heide. De naam Wasven is al oud. Het ven heeft deze naam gekregen omdat hier de schapen werden gewassen alvorens ze werden geschoren. Nu raast het verkeer over het water; zonder het te merken.

11. Het pad naar links volgen en de Celebeslaan oversteken

Deze laan was in het verleden niet meer dan een zandpad over de hei maar als zodanig ook weer erg oud. Links van u de gebouwen van het Lorentz Casimir College; een van onze goede burens. Even het open stuk oversteken en dan weer het bos in. Het pad door het bos na het open stuk ligt wat lager en dat volgen we tot we een vrij recht pad kruisen. In 1926 werd hier door de bossen een enkelspoor t.b.v. het te bouwen slachthuis aangelegd dat zich verderop splitste in een noordelijke en zuidelijke tak. In 1928 werd het slachthuis geopend. Aanvoer per spoor volgde van slachtvee, koelies, zout en steenkolen; afvoer vond plaats van vlees, botten en schenken, gezouten huiden en darmen; tot zelfs in Parijs toe.

De gemeente betaalde aan de NS per jaar het in die tijd forse bedrag van fl 1800,-, vond dat in 1936 teveel en liet de noordelijke tak opbreken; voor de zuidelijke lijn werd toen nog fl 500,- per jaar betaald. In 1958 werd ook die zuidelijke tak, daar waar u nu staat, afgebroken.

Het slachthuis heeft nog wel tot 1982 dienst gedaan.

Zodra we het gekruiste pad voorbij zijn ziet u rechts vóór u een poel. Vermoedelijk is dat in het verre verleden een drinkplaats voor de dieren geweest; nu is het vrij recent door ons uitgegraven met het oogmerk om er een amfibiepoel van te maken. Wij zijn er benieuwd naar wanneer wij van de wandelaars de eerste melding krijgen van een salamander of een andere amfibie.

12. Het pad langs het weiland volgen

Aan uw linkerzijde komt nu het restant van de oorspronkelijke Hoge Heide in beeld; een klein stukje begroeid met struikheide en een deel zandverstuiving. Het is onze wens dat we hier te zijner tijd een groter stuk van het terrein kunnen vrijmaken om er de heide weer wat meer kans te geven.

Hooge Heide - zandverstuiving

13. Linksaf langs de zandverstuiving naar het donkere bomenbos

Dit bos is in de jaren 70 van de vorige eeuw aangelegd, met het doel kerstbomen te laten groeien. Ze zijn nu zo uit de kluiten gewassen dat die toepassing van de baan is. Hier hopen we over een tijdje een opschoning te realiseren die ertoe leidt, dat er een meer gevarieerd bosgedeelte ontstaat dat een natuurlijke aansluiting op de heide is. Door uitdunning kan er zich al een grotere variatie in de begroeiing ontwikkelen.

14. Na het bos rechtdoor tussen de weilanden door

Ook Groendomein Wasven ontkwam in het (recente) verleden niet aan de verrommeling van het landschap dus knijpt u hier nog maar even uw ogen dicht om de lelijke afrasteringen van de weilanden en de keten niet te hoeven zien. Op termijn zien we hier links en rechts de hekken vervangen worden door hagen die we mogelijk tot vlechthekken kunnen ombouwen. Op vlechthekken komen we direct nog terug.

15. Einde pad links de eikenlaan in

Heel in het begin hebben wij gesproken over de grenzen van het Groendomein. We verlieten het domein eigenlijk al toen we de beukenlaan achter ons lieten en komen nu in deze eikenlaan weer binnen de grenzen van het momenteel 6 ha grote Groendomein Wasven. Dat bestaat uit de beukenlaan, de bolakker, de drie weilandjes aan de andere kant van de boerderij, het kasteelbos, het nieuwe Wasven en deze eikenlaan. Het gebied eromheen, waardoor we u tot nu toe hebben laten wandelen, zien wij op termijn graag aan het domein toegevoegd. Waarmee een toch aardig gevarieerd stukje natuur met een rijke historie voor het nageslacht bewaard blijft.

Nog even de realiteit voordat we u het kasteelbos insturen en we kijken naar het water. Dat hier mede is aangelegd om het hemelwater van de nieuwe woonwijk die u daarachter ziet op te vangen en voor de directe omgeving te bewaren.

Men verzuimde echter om de huizen van de juiste dakgoten te voorzien (ze zijn van zink!) als gevolg waarvan het water niet in dit spaarbekken mag lopen. Maar er wordt aan gewerkt met het oogmerk om inderdaad meer water in het gehele gebied te kunnen opslaan; dus niet eens alleen in dit ven.

Spaarbekken Beauregard

16. Eerste pad rechtsaf het kasteelbos in en rechts aanhouden

Voordat u verder loopt even naar links kijken. Daar staat een kleine beuk midden in de ruimte. Met die beuk, “geboren” in 1998, hebben we in 2005 symbolisch de actiegroep “De Beuk Erin” begraven en de Stichting Groendomein Wasven opgericht om onze grootse plannen te kunnen gaan realiseren. Gelukkig hebben we sedert enkele jaren de volle medewerking van de gemeente en verwachten we dat we snel toe zijn aan de beheersovereenkomst voor het groendomein die het beheer in handen legt van onze stichting en daarmee in handen van de “groene vrijwilligers”.

17. We volgen hier het pad dat als rollatorpad wordt aangelegd

Komen zo langs een forse rododendron. Rododendrons zijn typische struiken voor oude kasteelbossen en landgoederen. Naast de lelietjes der dalen en de salomonszegel die hier in het voorjaar rijkelijk bloeien geven de prachtige bloemen van deze struiken, samen met die van krent en lijsterbes, kleur en fleur aan het bos.

Een bos dat overigens bestaat uit oude Amerikaanse en zomereik, groene en rode beuk, plataan en berk; waarin de kleuren zich pas gaan vertonen als het weer herfst geworden is en de bladeren in allerlei tinten schitteren. In voorjaar en najaar alzo de mooiste kleuren herbergend, in de zomer de wandelaar van de nodige schaduwen voorzien en in de winter de fraaie structuur van het takkenspel laat zien. Elk seizoen heeft zo zijn charme.

Rhododendron

18. Na de slagboom aan de rechterkant nemen we het eerste pad links.

We steken even dwars het bos in naar de grote open plek waar allerlei activiteiten kunnen plaats vinden en waar b.v. de kindervakantieactiviteiten jaarlijks worden gehouden.

19. Lopen in de richting van de grote dode beuk.

Deze dode beuk is in zekere zin het symbool voor een jarenlange verwaarlozing van het kasteelbos. Waaraan nu hopelijk een einde is gekomen.

Rechts van die boom ziet u een open stuk grasland. Dit was vroeger de open ruimte vóór het kasteel dat met de voorzijde naar deze ruimte gekeerd was. Stelt u zich voor, een oprijlaan die vanuit de beukenlaan naar het kasteel liep, daar in een groot ovaal voor langs ging en zo het plein voor het kasteel markeerde. En daarop aansluitend deze open plek.

Met aan de rand van die open plek de immense plataan die nu in zicht komt en die daar al zeker zo'n 250 jaar staat te leven.

20. Langs de dode beuk het pad volgen richting de bijenkas.

Voordat u het bos uit bent hebt u natuurlijk ook genietend en met bewondering gekeken naar de prachtige rode beuk die daar aan de rand staat.

Dan bent u bij het punt waar u links en vóór u de drie weilandjes ziet die we eerder al noemden.

Het eerste weilandje links zullen we als hooilandje gaan benutten en daarin zullen schapen, geiten en ganzen bij afwisseling de (lichte) begrazing verzorgen.

Het achterste weilandje vanaf dit punt gezien, zal binnen afzienbare tijd zijn veranderd in een hoogstamboomgaard met oude fruitsoorten.

Het weilandje dicht bij de boerderij zal straks schitteren als een wilde bloementuin om de bijenkas heen, met een kruidentuin annex uitgebreide natuurwijzer alsmede een moestuin. Tegen die tijd leiden we de route daar ook nog even tussendoor.

21. Tussen weilandje en schop in komen we terug bij de Gasterij.

Alvorens de wandeling af te ronden wijzen wij u nog op de hagen die hier worden gerealiseerd.

In 2005 hebben we samen met zo'n 400 kinderen hier tussen de weilandjes en aan de rand van het erf struikjes geplant. Tussen de weilandjes worden ze, nadat ze 4-5 jaar gegroeid zijn, omgevormd tot een vlechtheg. Dan worden de stammetjes ingekapt, omgebogen en in elkaar gevlochten waarmee een onneembare veekering ontstaat die de plaats van het prikkeldraad inneemt. Zoals dat eeuwen voordat het prikkeldraad verscheen ook al gebeurde; zelfs al in de tijd van de Romeinse keizer Ceasar.

En toen ook al een veel natuurlijker element in het landschap vormde. De haag tussen erf en weilandjes blijft een z.g. "tuunheg"; in elkaar overlopende struikjes die daarmee ook een goede afscheiding vormen.

We zijn aan het einde van de wandeling gekomen.

Wij hopen dat u ervan genoten hebt maar ook dat u er van geleerd hebt.

Om meer te zien van de natuur, om er meer van te genieten.

Wij wensen u nog een gezellig verblijf in Gasterij "In 't Ven". Een naam die gekozen is omdat die ten nauwste verbonden is met de oude bewoners van dit gebied.

De Groenmensen van het Groendomein Wasven groeten je van harte.

